

ISSN 2786-6734 (Print)
ISSN 2786-6742 (Online)

Закарпатський угорський інститут імені Ф. Ракоці ІІ

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics

Науковий журнал

Випуск 4

Берегове 2023

"Acta Academiae Beregsasiensis. Economics" засновано у листопаді 2021 р. та видається за рішенням Вченої ради Закарпатського угорського інституту імені Ф.Ракоці ІІ.

Науковий журнал виходить два рази на рік.

Видання включено до «Переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук» Категорії «Б», наказом Міністерства освіти і науки України № 768 від 20.06.2023 р.

Рекомендовано до друку Вченою радою Закарпатського угорського інституту імені Ф.Ракоці ІІ (протокол №12 від 20.12.2023 р.)

Редакційна колегія:

Головний редактор – *Бачо Роберт*, д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку і аудиту, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна;

Перший заступник головного редактора – *Пойда-Носик Ніна*, д.е.н., професор, професор кафедри обліку і аудиту, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна;

Заступник головного редактора, відповідальний редактор – *Макарович Вікторія*, к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і аудиту, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна;

Заступник головного редактора, відповідальний секретар – *Лоскоріх Габрієлла*, доктор філософії з обліку і оподаткування, заступник завідувача кафедри обліку і аудиту, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна.

Члени редакційної колегії:

Орлов Ігор – д.е.н., професор, академік Академії економічних наук України, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна;

Внукова Наталія – д.е.н., проф., заслужений економіст України, професор кафедри митної справи та фінансових послуг, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Україна;

Коваленко Юлія – д.е.н, проф, завідувач кафедри фінансових ринків та технологій, Державний податковий університет, Україна; *Бондарук Таїсія* – д.е.н, проф, заслужений економіст України, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Національна академія статистики, обліку та аудиту, Україна;

Завербний Андрій – д.е.н, проф., професор кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності Національного університету «Львівська політехніка», Україна; *Вдовенко Наталія* – д.е.н., проф., завідувач кафедри глобальної економіки, Національний університет біоресурсів і природокористування України, Україна;

Новіченко Людмила – к.е.н, доц., доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування, Національна академія статистики, обліку та аудиту, Україна; *Живко Зінаїда* – д.е.н, проф., ректор Академії економіки і педагогіки, Чеська Республіка; *Феньвеш Вероніка* – габлітований доктор наук з галузі економіки, проф.,

Дебреценський університет, Угорщина; *Махова Рената* – габлітований доктор наук з галузі економіки, доц., проректор, Університет Й. Шельє, Словацька Республіка; *Ілеш Балінт Чобо* – к.е.н, проф.,

Університет Яноша Наймана, Угорщина; *Дунай Анна* – доктор філософії з галузі економіки, проф., Університет Яноша Наймана, Угорщина; *Петі Мартон* – доктор наук з галузі економіки, віце-президент, Національний інститут стратегічних досліджень Угорщини, доцент кафедри соціально-економічної географії та планування міста, Університет Корвінус, Угорщина; *Сас Левенте* – доктор наук з галузі економіки, проф., заступник декана факультету Економіки та бізнес-адміністрування, Клужький університет імені Бабеша-Бойяї, Румунія.

УДК 330

A19

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics : наук. журн. / редкол. : Р. Бачо, Н. Пойда-Носик, В. Макарович; Закарпат. угор. ін-т імені Ф. Ракоці ІІ. Берегове, 2023. Вип. 4. (2023). 694 с. Текст укр., англ., угор.

Науковий журнал „Acta Academiae Beregsasiensis. Economics” розрахований на науковців, докторантів, аспірантів, практиків та широкого кола читачів, які цікавляться проблематикою в галузі економічних наук. Статті публікуються на умовах міжнародної ліцензії [Creative Commons Attribution 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Публікація видання здійснюється за сприяння Інституту Стратегічних Досліджень Угорщини.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації

Серія КВ №25089-15029Р від 08.11.2021 р.

Засновник наукового журналу:

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ.

Адреса: 90202 м. Берегове, пл. Кошута, буд.6.

Офіційний сайт наукового журналу:

<https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe>

NEMZETSTRATÉGIAI KUTATÓINTÉZET

ISSN 2786-6734 (Print)

ISSN 2786-6742 (Online)

© Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ, 2023

ISSN 2786-6734 (Print)
ISSN 2786-6742 (Online)

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics

Tudományos folyóirat

4. szám

Beregszász 2023

Az "Acta Academiae Beregsasiensis. Economics" tudományos folyóirat 2021-ben lett alapítva, és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Tanácsa határozata alapján jelenik meg.

A tudományos folyóirat évente kétszer jelenik meg.

A **Folyóirat** az Ukrán Oktatási és Tudományos Minisztérium 2023. június 20-án kelt 768. számú rendelete alapján „**B**” kategóriájú folyóiratnak minősül, melyben publikálhatóak az ukrainai fokozatszerzéshez szükséges tudományos eredmények.

Kiadáshoz ajánlotta a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Tanácsa
(2023. december 20-i 12. sz. jegyzőkönyv)

Szerkesztőbizottság:

Főszerkesztő – **Prof. Dr. Bacsó Róbert**, közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Számvitel és Auditálás Tanszék vezetője, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna.

Általános főszerkesztő-helyettes – **Prof. Dr. Pojda-Noszik Nina**, közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Számvitel és Auditálás Tanszék professzora, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna.

Főszerkesztő-helyettes, felelős szerkesztő – **dr. Makarovics Viktória**, közgazdaságtudomány kandidátusa, egyetemi docens, Számvitel és Auditálás Tanszék docense, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna.

Főszerkesztő-helyettes, felelős titkár – **dr. Loszkorih Gabriella**, PhD, tanszékvezető-helyettes, Számvitel és Auditálás Tanszék, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna.

Szerkesztőbizottság:

Prof. Dr. Orlov Igor – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, az Ukrainai Közgazdaságtudományi Akadémia akadémikusa, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna; **Prof. Dr. Vnukova Natália** – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Ukrajna érdemesült közgazdásza, Vám és Pénzügyi Szolgáltatások Tanszék professzora, Szemen Kuznyec Harkovi Nemzeti Gazdaságtudományi Egyetem, Ukrajna; **Prof. Dr. Kovalenko Julia** – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Pénzügyi Piacok és Technológiák Tanszék vezetője, Állami Adóegyetem, Ukrajna; **Prof. Dr. Bondáruk Tajiszija** – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Ukrajna tiszteletbeli közgazdásza, Pénzügyek, Bank és Biztosítás Tanszék vezetője, Nemzeti Statisztikai, Számviteli és Auditálási Akadémia, Ukrajna; **Prof. Dr. Záverbuij András** – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Külgazdasági és Vámtevékenység Tanszék professzora, Lembergi Nemzeti Politechnikai Egyetem, Ukrajna; **Prof. Dr. Vdovenko Natália** – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Globális Közgazdaság Tanszék vezetője, Ukrajna Nemzeti Bioerőforrás- és Természetgazdálkodási Egyetem, Ukrajna; **dr. Novicsenko Ljudmila** – közgazdaságtudományok kandidátusa, egyetemi docens, Számvitel, Auditálás és Adózás Tanszék docense, Nemzeti Statisztikai, Számviteli és Auditálási Akadémia, Ukrajna; **Prof. Dr. Zsivko Zinaida** – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, rektor, Közgazdasági és Pedagógiai Akadémia, Csehország; **Dr. habil. Fenyves Veronika** – PhD, egyetemi tanár, tanszékvezető, oktatási dékánhelyettes, Gazdaságtudományi Kar, Számviteli és Pénzügyi Intézet, Controlling Tanszék, Debreceni Egyetem, Magyarország; **Dr. habil. Ing. Machová Renáta** – PhD, rektorhelyettes, egyetemi docens, Selye János Egyetem, Szlovákia; **Prof. Dr. Illés Bálint Csaba** – PhD, egyetemi tanár, Neumann János Egyetem, Magyarország; **Prof. Dr. Dunai Anna** – PhD, egyetemi tanár, Neumann János Egyetem, Magyarország; **Dr. Péti Márton** – PhD, Nemzetstratégiai Kutatóintézet, elnökhelyettes; egyetemi docens, Gazdaságföldrajz és városfejlesztés tanszék, Budapesti Corvinus Egyetem, Magyarország; **Prof. Dr. Szász Levente** – PhD, egyetemi tanár, dékánhelyettes, Közgazdaság- és Gazdálkodástudományi Magyar Intézet, Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Románia.

ETO 330

A19

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics: tudományos folyóirat / szerk.: R. Bacsó, N. Pojda-Noszik, V. Makarovics. II. RFKMF. Beregszász, 2023. 4. szám (2023). 694 c.

Az „Acta Academiae Beregsasiensis. Economics” tudományos folyóiratban a doktoranduszok, posztgraduális hallgatók, kutatók és gyakorlati szakemberek tudományos kutatásait tesszük közzé. A tanulmányok [Creative Commons Attribution 4.0.](#) c. nemzetközi licence alapján jelennek meg

Az "Acta Academiae Beregsasiensis. Economics" megjelenésében együttműködő partner volt a Nemzetstratégiai Kutatóintézet.

*A nyomtatott tömegűjékoztatási eszközök állami nyilvántartásba vételéről szóló igazolás száma
KB 25089-15029P 2021. november 8.*

Tudományos folyóirat alapítója:

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Cím: 90202, Beregszász, Kossuth tér 6.

A tudományos folyóirat hivatalos honlapja:

<https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe>

NEMZETSTRATÉGIAI KUTATÓINTÉZET

ISSN 2786-6734 (Print)

ISSN 2786-6742 (Online)

© II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, 2023

ISSN 2786-6734 (Print)
ISSN 2786-6742 (Online)

**Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College
of Higher Education**

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics

Scientific journal

Volume 4

Berehove 2023

„Acta Academiae Beregsasiensis. Economics” was founded in November, 2021 and is published by the decision of the Academic Council of the Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education.

The scientific journal is published twice a year.

The journal is included in Category "B" according to the "List of scientific professional editions of Ukraine, in which the results of dissertations for the degree of Doctor of Science and Ph.D. can be published", by order of the Ministry of Education and Science of Ukraine No. 768 dated 20.06.2023.

Recommended for publication by the Academic Council of the Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education (protocol No. 12 dated December 20, 2023)

Editorial board:

Editor-in-Chief – *Bacho Robert*, Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Accounting and Auditing, FR II THCHE, Ukraine;

First Deputy Editor-in-Chief – *Poyda-Nosyk Nina*, Doctor of Economics, Professor, Professor at the Department of Accounting and Auditing, FR II THCHE, Ukraine;

Deputy Editor-in-Chief, managing Editor – *Makarovykh Viktoriia*, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Accounting and Auditing, FR II THCHE, Ukraine.

Deputy Editor-in-Chief, responsible secretary – *Gabriella Loskorikh*, Candidate of Economic Sciences, Deputy Head of the Accounting and Auditing Department, FR II THCHE, Ukraine

Editorial Board Members:

Ihor Orlov - Doctor of Economics, Professor, Academician of the Academy of Economic Sciences of Ukraine, FR II THCHE, Ukraine; *Nataliia Vnukova* – Doctor of Economics, Professor, Honored Economist of Ukraine, Professor at the Department of Customs Affairs and Financial Services, Symon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Ukraine; *Yuliia Kovalenko* - Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Financial Markets and Technologies, State Tax University, Ukraine; *Taisiia Bondaruk* - Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Finance, Banking and Insurance, National Academy of Statistics, Accounting and Audit, Ukraine; *Andrij Zaverbnyj* - Doctor of Economics, Professor, Professor at the Department of Foreign Trade and Customs of the Lviv Polytechnic National University, Ukraine; *Natalia Vdovenko* - Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Global Economy, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Ukraine; *Liudmyla Novichenko* – Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Accounting, Auditing and Taxation, National Academy of Statistics, Accounting and Audit, Ukraine; *Zinaida Zhyvko*– Doctor of Economics, Professor, Rector, Academy of Economics and Pedagogy, Czech Republic; *Fenyves Veronika* - Habilitated Doctor of Sciences in Economics, Head of the Department of Controlling, University of Debrecen, Hungary; *Makhova Renata* - Habilitated Doctor of Sciences in Economics, Associate Professor, Vice-rector, J. Selye University, Slovak Republic; *Illés Bálint Csaba* – Candidate of Sciences in Economics, Professor, John von Neumann University, Hungary; *Dunay Anna* – Doctor Philosophy in Economics, Professor, John von Neumann University, Hungary; *Peti Marton* - Doctor Philosophy in Economics, vice-president, Research Institute for National Strategy, Hungary; associate professor, Department of Geography and Planning, Corvinus University of Budapest, Hungary; *Szász Levente* – Doctor of Management, Professor, Deputy Dean at the Faculty of Economics and Business Administration, Babeş-Bolyai University, Romania.

UDC 330

A19

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics: scientific journal / editor. : R. Bacho, N. Poyda-Nosyk, V. Makarovykh. FR II THCHE. Berehove, 2023. Vol. 4. (2023) 694 p. Text Ukrainian, English, Hungarian.

Scientific journal „Acta Academiae Beregsasiensis. Economics” intended for scientists, doctoral students, post-graduate students, practitioners and a wide range of readers who are interested in issues in the field of economic sciences. Articles are published under the terms of the [Creative Commons Attribution 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/) International License.

Publication of the scientific journal "Acta Academiae Beregsasiensis. Economics" is carried out with the assistance of the Research Institute for National Strategy.

*State registration certificate of a printed mass media
Series KB No. 25089-15029P dated November 8, 2021.*

The founder of the scientific journal is

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education.

Correspondence address: Kossuth sq.6, Berehove

The official website of the scientific journal:

<https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe>

NEMZETSTRATÉGIAI KUTATÓINTÉZET

ISSN 2786-6734 (Print)

ISSN 2786-6742 (Online)

© Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, 2023

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1.

НАЦІОНАЛЬНА ТА РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Пойда-Носик Н., Бачо Р. Оцінка перспектив бізнесу в автомобільній промисловості України: національні та регіональні аспекти розвитку галузі	19
Атамас О. Інвестиційна привабливість регіонів України: проблематика, рекомендації, перспективи	29
Венгер В., Романовська Н., Шейко О. Кон'юнктурні особливості українського ринку круп	37
Шалаї К., Максим Дьєрдьє Надь Т. Аналіз економічної просторової структури: фокус на Великобританію	51
Кравченко О., Бадай А. Роль державного регулювання оплати праці	60
Кривенко Н. Оцінка міжнародної економічної інтеграції: методичні підходи з виділенням агропродовольчих ринків	70
Перекуда Ю. Оцінка конкурентоспроможності господарств у виробництві продукції тваринництва через призму показників імпорту та експорту	80
Похиленко Н. Права інтелектуальної власності як стримуючий чинник інноваційної активності в сільському господарстві	92
Пушкар Т., Славута О. Сприйняття процесів цифровізації мешканцями як основа впровадження програм збалансованого розвитку міст	107
Самусевич Я., Теницька І., Рудиченко А. Оцінювання впливу екологічного контролю на забезпечення раціонального природокористування в Україні	118
Сидоренко Є. Проблеми цифрової трансформації територіальних громад та шляхи їх вирішення	134
Харченко Н. Деякі аспекти соціально-економічних детермінант здоров'я	144
Усата Н. Концептуальні основи циркулярної економіки в сільському господарстві	153
Шапуров О. Промислові інновації: інтернет речей, блокчейн, цифровий двійник	164
Шуба М., Шуба О. Світовий ринок легкових автомобілів: особливості та тенденції розвитку	178

РОЗДІЛ 2. ФІНАНСИ ТА БАНКІВСЬКА СПРАВА

Журавльова І. Фінансовий менеджмент в сучасному вимірі	188
Балінтова М. Вивчення зв'язку між зеленим банківським маркетингом і лояльністю до банку на прикладі словацьких клієнтів	205
Богріновцева Л., Бондарук О., Ключка О. Фінансова безпека страхового ринку: теоретичний аспект	216
Поті Б., Сока К., Потокі Л. Застосовність моделей прогнозування банкрутства в секторі роздрібної продовольчої продукції західної Угорщини	227
Даудова Г., Грінько А. Еволюція процесів цифровізації в діяльності фінансових органів місцевого самоврядування в Україні	240
Жиглей І., Лайчук С., Поліщук І. Бібліографічний аналіз публікацій щодо соціального інвестування за даними платформи Web of Science	253
Заїчко І. Особливості та основні напрями грошово-кредитної політики України в умовах воєнного стану	264
Орехова К., Головко О. Вибір організаційно-економічного механізму забезпечення фінансової безпеки газорозподільних підприємств	277
Татаринцева Ю., Юр'єва І., Назарова Т. Вплив розвитку соціальної відповідальності та сталого цифрового маркетингу на фінансову складову бізнес-процесів в умовах цифрової економіки	293
Шишкіна О. Вплив фінтех інновацій на глобальні валютні ринки	307
Ярошевич Н. Рівень фінансової децентралізації місцевих бюджетів в Україні	321

РОЗДІЛ 3. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ

Варцаба В., Макарович В., Лоскоріх Г. Аналіз проблематики обліку інноваційного капіталу в Україні	334
Ганусич В., Йолтуховська О., Шеверя Я. Концепція створення вартості в інтегрованій звітності	346
Грицай О., Лішнянська І. Облікове забезпечення визначення собівартості надани медичних послуг	358
Дубинська О. Теоретичні й практичні аспекти аудиту фінансової звітності як напряму виявлення загроз фінансовій безпеці підприємства в умовах воєнного стану	374
Єршова Н. Бухгалтерський консалтинг як «м'яка технологія» підтримки розвитку малого та середнього бізнесу	385
Кошіль А., Мельянова Л. Економічна сутність та облікове відображення електронних грошей в умовах сучасності	397
Макаренко І., Рудиченко А. Цифрова відповідальність компаній: економічна сутність поняття та концептуальні підходи	409
Мартін К., Сіладі Н. Важливість цінності бренду з позиції активів компанії	421
Мірошниченко О., Щигорєва В. Система оподаткування малого бізнесу: досвід Польщі	435
Микієвич О., Тивончук О. Виклики та перспективи переходу до міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні та світі	448
Москаль Н. Перспективи застосування технології блокчейну в аудиторській діяльності	458
Московчук А., Дорош В. Детермінанти формування фінансових результатів: ретроспективний та перспективний аналіз	468
Нашкерська Г. Обмеження визнання інформації активом в бухгалтерському обліку	479
Онищенко В., Кононенко Д., Чупін М. Інструменти стратегічного аналізу в управлінні підприємством: огляд, класифікація, критерії вибору	493
Писаренко Т. Організація управлінського обліку грошових коштів від операційної діяльності	507
Портоварас Т. Види сучасного економічного аналізу та їх характеристика	516
Скаска О., Дмишко Я. Проведення зовнішньої оцінки ефективності та якості роботи підрозділу внутрішнього аудиту банку	529
Сарахман О., Шурпенкова Р., Калайтан Т. Сучасні реалії незалежного аудиту фінансової звітності банків	540
Цятковська О. Методологічні основи побудови обліку нефінансових активів державних установ	552
Шишкова Н. Автоматизація обліку запасів: інноваційні технології, оцінка ефективності	563

РОЗДІЛ 4. МЕНЕДЖМЕНТ ТА ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК

Тан Ч.Ч. Бібліометричний картографічний аналіз компетенцій, адаптованих до промисловості 4.0 та 5.0 на основі літератури про великі дані: наслідки для кар'єрної орієнтації	578
Альхмад Г. Фактори, що впливають на жіноче підприємництво в країнах, що розвиваються. Наскільки ми далекі від підтримки жіночого підприємництва?	591
Васильчак С., Штерма Т. Трудовий потенціал як об'єкт менеджменту	605
Вороніна В., Захарова Л. Стратегічне управління роботою команд в умовах сучасного наукового, інноваційного та бізнес-середовища	613
Антал К., Максим Дьєрдьє Надь Т. Проблеми та досвід працевлаштування за кордоном у відображенні емпіричного дослідження	623
Немчук П. Особливості управління розвитком корпоративних аграрних формувань	633
Прокопов Д. Біоенергетика у сталому розвитку сільського господарства: проблеми та перспективи розвитку галузі	643
Серьогіна Д., Матвєєва Н., Пушкар Т. Інноваційний розвиток в рамках сталого розвитку: пошук балансу між економічною ефективністю та екологічною стійкістю	653
Барабшє Карпаті Д., Оросне Ілчїк Б. Визначення особистого хисту до підприємництва у здобувачів вищої освіти	666

РЕЦЕНЗІЇ

РЕЦЕНЗІЯ на монографію Бачо Р., Пойда-Носик Н. «Automotive industry in Ukraine: key approaches to assessing labor market and business perspectives»	682
РЕЦЕНЗІЯ на монографію Лоскорїх Л., Перчі О. «Обліково-аналітичне забезпечення діяльності ІТ-підприємств в Україні»	684
Загальні вимоги до оформлення рукописів	686

TARTALOM

1.FEJEZET. NEMZETI ÉS REGIONÁLIS GAZDASÁG

Pojda-Noszik N., Bacsó R. Üzleti kilátások értékelése Ukrajna autóiparában: nemzeti és regionális vonatkozások	19
Atamász A. Ukrajna régióinak befektetési vonzata: problémák, ajánlások, jövőbeni kilátások	29
Venger V., Romanovszka N., Sejkó O. Az ukrán gabonapiac konjunkturális jellemzői	37
Sallai K., Makszim Györgyné Nagy T. Gazdasági térszerkezet-elemzés: fókuszban Nagy-britannia	51
Krávcsenko O., Badaj A. A munkabér állami szabályozásának szerepe	60
Krivenkó N. Nemzetközi gazdasági integráció értékelése: módszertani megközelítések az agrár-élelmiszer piacok kiválasztásakor	70
Pereguda Gy. A gazdaságok versenyképességének mérése az állati eredetű termékek előállításában az import és export mutatók segítségével	80
Pohilenkó N. A szellemi tulajdonjogok, mint a mezőgazdasági innovációs tevékenység visszatartó tényezője	92
Puskár T., Szlavuta O. A digitalizációs folyamatok lakossági elfogadása a kiegyensúlyozott városfejlesztési programok megvalósítása érdekében	107
Szamuszevics J., Tenyicka I., Rudicsenkó A. A környezeti ellenőrzés hatásának mérése Ukrajnában a racionális természetgazdálkodás érdekében	118
Szidorenkó J. A kistérségek digitális átalakulásának problémái és megoldási lehetőségei	134
Harcsenkó N. Az egészséget meghatározó társadalmi-gazdasági tényezők néhány vonatkozása	144
Uszáta N. A körforgásos gazdaság fogalmi alapjai a mezőgazdaságban	153
Sapurov A. Ipari innovációk: tárgyak internete, blokklánc, digitális hasonmás	164
Suba M., Suba O. Személygépkocsik világpiaça: jellemzői és fejlődési trendjei	178

2. FEJEZET. PÉNZ- ÉS BANKÜGY

Zsuravlyova I. Pénzügyi menedzsment a jelenkori dimenzióban	188
Bálintová M. A zöld bankmarketing és a bankhűség kapcsolatának vizsgálata Szlovák ügyfelek esetében	205
Bohrinceva L., Bondaruk O., Klyucska O. A biztosítási piac pénzügyi biztonsága: elméleti megközelítés	216
Patyi B., Szóka K., Pataki L. Csődelőrejelző modellek alkalmazhatósága a nyugat-magyarországi élelmiszer-kiskereskedelmi szektorban	227
Daudova G., Hrinýkó A. A digitalizációs folyamatok evolúciója az ukrajnai helyi önkormányzatok pénzügyi szerveinek tevékenységében	240
Zsiblej I., Lajcsuk S., Poliscsuk I. Társadalmi befektetésekkel foglalkozó publikációk bibliográfiai elemzése a Web of Science platform adatai alapján	253
Zajicskó I. Ukrajna monetáris és hitelpolitikájának sajátosságai és irányai a hadiállapot idejében	264
Orjekhova K., Golovkó O. A gázelosztó vállalkozások pénzügyi biztonságát szavatoló szervezeti és gazdasági mechanizmus kiválasztása	277
Tatarinceva J., Jurjeva I., Nazarova T. A társadalmi felelősségvállalás és a fenntartható digitális marketing fejlődésének hatása az üzleti folyamatok pénzügyi komponensére a digitális gazdaság körülményei között	293
Siskina O. A fintech innovációk hatása a globális valutapiacokra	307
Jarosevics N. A helyi költségvetések pénzügyi decentralizációjának szintje Ukrajnában	321

3. FEJEZET. SZÁMVITEL ÉS ADÓÜGY

Varcaba V., Makarovics V., Loszkorih G. Az innovációs tőke számviteli problémáinak elemzése Ukrajnában	334
Hanuszics V., Joltuhovszka O., Severya Ja. Az értékteremtés koncepciója az integrált jelentéstételben	346
Hricáj O., Lisnyánska I. Az orvosi szolgáltatások önköltségének meghatározásához szükséges számviteli alátámasztás sajátosságai	358
Dubinszka O. A pénzügyi beszámoló köznevelésének elméleti és gyakorlati aspektusai, mint a hadiállapot idejében működő vállalatok pénzügyi biztonságát fenyegető veszélyeinek azonosítási iránya	374
Jersova N. A számviteli tanácsadás mint "puha technológia" a kis- és középvállalkozások fejlődésének támogatására	385
Kosil A., Meliankova L. Az elektronikus pénz gazdasági lényege és számviteli tükrözése a jelenkori körülményekben	397
Makarenkó I., Rudicsenkó A. A vállalatok digitális felelősségvállalása: gazdasági tartalom és koncepcionális megközelítések	409
Martin K., Szilágyi N. A márkaérték fontossága a vállalat eszközeinek szempontjából	421
Mirosznicsenkó O., Scsigorjeva V. A kisvállalkozások adórendszere: Lengyelország tapasztalata	435
Mikijejics O., Tivoncuk O. A nemzetközi pénzügyi beszámolási standardokra való áttérés kihívásai és kilátásai Ukrajnában és a világban	448
Moszkály N. A blockchain-technológia használatának kilátásai a könyvvizsgálói tevékenységekben	458
Moszkovcsuk A., Doros V. A pénzügyi eredmények kialakulásának meghatározó tényezői: retrospektív és prospektív elemzés	468
Naskerszka G. Az információ eszközként való elismerésének korlátozásai a számvitelben	479
Oniscsenkó V., Kononenkó D., Csupin M. Stratégiai elemzési eszközök a vállalatirányításban: áttekintés, osztályozás, kiválasztási kritériumok	493
Piszarenkó T. A működési tevékenységekből származó cash flow-k vezetői számvitelének megszervezése	507
Portovárász T. A modern gazdasági elemzés típusai és jellemzőik	516
Skaszko O., Dmisko J. A bank belső ellenőrzésért felelős egység munkahatékonyságának és -minőségének külső értékelése	529
Szarakhman O., Surpenkova R., Kalajtan T. A bankok pénzügyi kimutatásainak jelenkori valósága a független könyvvizsgálat tükrében	540
Cjatkovszka O. Az állami intézmények nem pénzügyi eszközeinek számviteli módszertani szempontok alapján	552
Siskova N. A készletek számvitelének automatizálása: innovatív technológiák és hatékonyságértékelés	563

4. FEJEZET. MENEDZSMENT ÉS INNOVATÍV FEJLŐDÉS

Tan Cs.Cs. Az Ipar 4.0-hoz és 5.0-hoz adaptált kompetenciák bibliometrikus feltérképezése a Big Data szakirodalom alapján: a pályaorientációra gyakorolt hatás	578
Almhamad G. A női vállalkozói készséget befolyásoló tényezők a fejlődő országokban. Milyen messze vagyunk a női vállalkozások támogatásától?	591
Vasilycsák Sz., Sterma T. A munkaerőpotenciál, mint a menedzsment tárgya	605
Voronina V., Zaharova Ly. Csapatmunka stratégiai irányítása modern tudományos, innovatív és üzleti környezetben	613
Antal K., Makszim Györgyné Nagy T. A külföldi munkavállalás kihívásai, tapasztalatai egy empirikus kutatás tükrében	623
Nemcsuk P. Az agráripari vállalkozások szervezeti sajátosságai	633
Prokopov D. Bioenergia a mezőgazdaság fenntartható fejlődésében: az ipar fejlődésének problémái és kilátásai	643
Szeryogina D., Matvejeva N., Puskár T. Innovatív fejlődés a fenntartható fejlődés kereteiben: egyensúly megtalálása a gazdasági hatékonyság és a környezeti fenntarthatóság között	653
Barabásné dr. Kárpáti D., Oroszné Ilcsik B. Vállalkozói hajlandóság vizsgálata az egyetemi hallgatók körében	666

RECENZIÓK

Recenzió Bacsó Róbert és Pojda-Noszik Nina "Ukrajna autóipara: kulcsfontosságú megközelítések a munkaerőpiaci és üzleti kilátások értékeléséhez" című monográfiájára	682
Recenzió Loszkorih Gabriella és Pércsi Oxána "Az ukrajnai IT-vállalkozások tevékenységének számviteli és elemzési támogatása" című monográfiájára	684
Publikációs követelmények	689

CONTENT

CHAPTER 1. NATIONAL AND REGIONAL ECONOMY

Poyda-Nosyk N., Bacho R. Assessing business perspectives in the automotive industry of Ukraine: national and regional aspects of sectoral development	19
Atamas O. Investment attractiveness of regions in Ukraine: problems, recommendations, prospects	29
Venger V., Romanovska N., Sheiko O. Conjuncture features of the Ukrainian grain market	37
Sallai K., Makszim Györgyné Nagy T. Economic spatial structure analysis: focus on Great Britain	51
Kravchenko O., Badai A. The role of state regulation of wages	60
Kryvenko N. Assessment of international economic integration: methodological approaches with the selection of agricultural markets	70
Perehuda Yu. Assessment of the competitiveness of farmhouses in the production of livestock products through the prism of import and export indicators	80
Pohylenko N. Intellectual property rights as a restriction factor of innovative activity in agriculture	92
Pushkar T., Slavuta O. Perception of digitalization processes by residents as a basis for implementing programs of balanced urban development	107
Samusevych Ya., Tenytska I., Rudychenko A. Assessment of the impact of environmental control on ensuring rational nature use in Ukraine	118
Sydorenko Ye. Digital transformation as an economic tool restoration of territorial communities	134
Kharchenko N. Some aspects of socio-economic determinants of health	144
Usata N. Conceptual foundations of the circular economy in agriculture	153
Shapurov O. Industrial innovations: Internet of things, blockchain, digital double	164
Shuba M., Shuba O. The global market of passenger cars: features and development trends	178

CHAPTER 2. FINANCE AND BANKING

Zhuravlyova I. Financial management in the contemporary dimension	188
Bálintová M. Examining the relationship between green bank marketing and bank loyalty in the case of Slovak customers	205
Bohrinovtseva L., Bondaruk O., Klyuchka O. Financial security of the insurance market: theoretical aspect	216
Patyi B., Szóka K., Pataki L. Applicability of bankruptcy prediction models in the western Hungarian food retail sector	227
Daudova G., Grinko A. The evolution of digitization processes in the activities of financial bodies of local self-government in Ukraine	240
Zhyhlei I., Laichuk S., Polishchuk I. Bibliographical analysis of publications on social investment according to Web of Science platform data	253
Zaichko I. Peculiarities and main directions of the monetary and credit policy of Ukraine under martial law	264
Oriekhova K., Golovko O. Choosing an organizational and economic mechanism to ensure the financial security of gas distribution companies	277
Tataryntseva Yu., Yuryeva I., Nazarova T. The impact of the development of social responsibility and sustainable digital marketing on the financial component of business processes in the conditions of the digital economy	293
Shyshkina O. The impact of fintech innovations on global currency markets	307
Yaroshevych N. The level of local budgets financial decentralization in Ukraine	321

CHAPTER 3. ACCOUNTING AND TAXATION

Vartsaba V., Makarovych V., Loskorikh G. An analysis of the accounting problems for innovative capital in Ukraine	334
Hanusych V., Yoltukhovska O., Sheverya Ya. The concept of value creation in integrated reporting	346
Hrytsai O., Lishnyanska I. Accounting support for determining the cost of medical services	358
Dubynska O. Theoretic al and practical aspects of the audit of financial statements as a way identifying threats to the financial security of the enterprise in the conditions of martial law	374
Yershova N. Accounting consulting as a "soft technology" for supporting the development of small and medium-sized businesses	385
Koshil A., Meliankova L. Economic essence and reflection in the accounting of electronic money in modern conditions	397
Makarenko I., Rudychenko A. Digital responsibility of companies: Economic essence of the concept and conceptual approaches	409
Martin K., Szilágyi N. The importance of brand value in the view of the company's assets	421
Miroshnicheno O., Schigoryeva V. The system of taxation of small business: the experience of Poland	435
Mykiiievych O., Tyvonchuk O. Challenges and prospects of transition to International Financial Reporting Standards in Ukraine and worldwide	448
Moskal N. Prospects for the use of blockchain technology in auditing	458
Moskovchuk A., Dorosh V. Determinants of formatting the financial results: retrospective and prospective analysis	468
Nashkerska H. Barriers to the accounting recognition of information as an asset	479
Onyshchenko V., Kononenko D., Chupina M. Strategic analysis tools in enterprise management: overview, classification, selection criteria	493
Pysarenko T. Organization of managerial accounting for operating cash flows	507
Portovaras T. Types of modern economic analysis and their characteristics	516
Skasco O., Dmyshko Ya. Conducting an external assessment of the performance and quality of work of the bank's internal audit unit	529
Sarakhman O., Shurpenkova R., Kalaitan T. Modern realities of independent audit of banks' financial statements	540
Tsiatkovska O. Methodological basis for constructing the accounting of non-financial assets in state institutions	552
Shyshkova N. Automation of inventory accounting: innovative technologies, efficiency assessment	563

CHAPTER 4. MANAGEMENT AND INNOVATIVE DEVELOPMENT

Tan Chai Ching Big Data Literature-based Bibliometric Mapping Analysis for Competences Adaptable to Industry 4.0 and 5.0: Implications for Career Orientation	578
Almhamad G. The factors affecting women entrepreneurship in developing countries. How far are we from supporting women entrepreneurship?	591
Vasylchak S., Shterma T. Labor potential as an object of management	605
Voronina V., Zakharova L. Strategic management of team work in the conditions of a modern scientific, innovative and business environment	613
Antal K., Makszim Györgyné Nagy T. The challenges and experiences of employment abroad in the reflection of an empirical research	623
Nemchuk P. Peculiarities of managing the development of corporate agrarian formations	633
Prokopov D. Bioenergy in the sustainable development of agriculture: problems and prospects for the development of the industry	643
Serogina D., Matvieieva N., Pushkar T. Innovative development within the framework of sustainable development: finding a balance between economic efficiency and environmental sustainability	653
Barabásné dr. Kárpáti D., Oroszné Ilcsik B. Examination of entrepreneurial propensity among university students	666

MONOGRAPH REVIEWS

REVIEW of the Monograph by R. Bacho and N. Poyda-Nosyk «Automotive industry in Ukraine: key approaches to assessing labor market and business perspectives»	682
REVIEW of the monograph by Loskorich L., Perchi O. «Accounting and analytical support of the activities of IT enterprises in Ukraine»	684
General requirements for manuscripts	691

DOI 10.58423/2786-6742/2023-4-144-152

УДК 316:330

Наталія ХАРЧЕНКО

доктор економічних наук, доцент,
доцент кафедри громадського здоров'я з лікарсько-трудовою експертизою,
Полтавський державний медичний університет
м. Полтава, Україна
ORCID ID 0000-0001-8668-1596

ДЕЯКІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ДЕТЕРМІНАНТ ЗДОРОВ'Я

Анотація. Нерівність щодо здоров'я включає різницю між найбільш благополучною групою – наприклад, найбагатшими, найвпливовішими - і всіма іншими, а не тільки між найбільш забезпеченими та найменш забезпеченими групами. Досягнення справедливості щодо здоров'я означає прагнення усунути такі відмінності/нерівності щодо здоров'я. Мета: Визначити вплив соціально-економічних детермінант на здоров'я людини. Завданням є подолання нерівності щодо здоров'я – це систематичні відмінності у стані здоров'я серед соціальних груп, спричинені нерівним впливом та розподілом соціальних детермінант здоров'я. Вони зберігаються між країнами та всередині країн, незважаючи на дії щодо їх скорочення. Пропаганда є засобом просування політики, яка покращує справедливість щодо здоров'я.

Методологічно використаний системний підхід, структуризація, розглядається вплив економічної нерівності на здоров'я людини: нерівні умови життя, зайнятість, умови праці.

Результати роботи: Забезпечуючи справедливу зайнятість і гідні умови праці, уряд, роботодавці та працівники можуть допомогти викоринити бідність, зменшити соціальну нерівність, знизити схильність до фізичних і психологічних небезпек і розширити можливості для здоров'я та благополуччя. І, звичайно, здорова робоча сила сприяє підвищенню продуктивності. Установи охорони здоров'я можуть вирішувати проблеми бідності та здоров'я в рамках концепції, що охоплює питання справедливості та прав людини, п'ятьма загальними способами: (1) інституціоналізація систематичного та регулярного застосування принципів рівності та прав людини у всіх діях сектору охорони здоров'я; (2) зміцнення та розширення функцій охорони здоров'я; (3) запровадження справедливого фінансування охорони здоров'я, яке має допомогти знизити рівень бідності та одночасно розширити доступ для бідних верств населення; (4) забезпечення того, щоб служби охорони здоров'я ефективно реагували на основні причини запобігання захворюванням серед бідних і знедолених верств населення; та (5) моніторинг, пропаганда та вжиття заходів щодо усунення потенційних наслідків політики щодо справедливості щодо здоров'я та прав людини у всіх секторах, що впливають на здоров'я, а не лише у секторі охорони здоров'я. Зробити здоров'я та справедливість щодо здоров'я загальною цінністю для всіх секторів є політично складною стратегією, але вона необхідна у всьому світі. Досягнення справедливості щодо здоров'я означає прагнення усунути відмінності/нерівності щодо здоров'я. Висновки: Дії щодо соціальних детермінант здоров'я будуть більш ефективними, якщо будуть створені базові системи даних, включаючи регулярний моніторинг нерівності щодо здоров'я та соціальних детермінант здоров'я, а також механізми, які забезпечують розуміння та застосування даних розробляти більш ефективну політику, системи та програми. Освіта та підготовка щодо соціальних детермінантів здоров'я мають життєво важливе значення.

Ключові слова: справедливість, нерівність, здоров'я, детермінанси, робота, соціальне забезпечення.

JEL Classification: A13, I 38.

Absztrakt. Az egészség terén mutatkozó egyenlőtlenség magában foglalja a leggazdagabb csoport – például a leggazdagabb, legerősebb – és a többiek közötti különbséget, nem csak a legjómódúbb és legkevésbé jómódú csoportok között. Az egészségügyi méltányosság elérése azt jelenti, hogy törekedni kell az ilyen egészségügyi egyenlőtlenségek/egyenlőtlenségek megszüntetésére. Cél: A társadalmi-gazdasági meghatározó tényezők emberi egészségre gyakorolt hatásának meghatározása. A kihívás az egészségügyi egyenlőtlenségek kezelése, amelyek a társadalmi csoportok közötti szisztematikus különbségek az egészségben, amelyet az egészséget meghatározó társadalmi tényezők egyenlőtlen kitettsége és eloszlása okoz. Az országok között és azokon belül továbbra is fennállnak, annak ellenére, hogy igyekeznek csökkenteni őket. Az érdekképviselet az egészségügyi méltányosságot javító politikák előmozdításának eszköze.

Módszertanilag rendszerszemléletű, strukturálást alkalmaztunk, figyelembe vettük a gazdasági egyenlőtlenség emberi egészségre gyakorolt hatásait: egyenlőtlen életkörülmények, foglalkoztatás, munkakörülmények.

Eredmények: A tisztességes foglalkoztatás és a tisztességes munkakörülmények biztosításával a kormány, a munkaadók és a munkavállalók segíthetnek a szegénység felszámolásában, a társadalmi egyenlőtlenségek csökkentésében, a fizikai és pszichológiai veszélyeknek való kitettség csökkentésében, valamint az egészség és a jólét lehetőségeinek bővítésében. És természetesen az egészséges munkaerő segít a termelékenység növelésében. Az egészségügyi intézmények méltányossági és emberi jogi kereteken keresztül kezelhetik a szegénységet és az egészségügyet öt általános módon: (1) intézményesítik a méltányosság és az emberi jogok elveinek szisztematikus és rendszeres alkalmazását az egészségügyi ágazat valamennyi tevékenységében; (2) egészségügyi funkciók megerősítése, bővítése; (3) az egészségügy méltányos finanszírozásának bevezetése, amely segít csökkenteni a szegénység szintjét és egyúttal bővíteni a szegények hozzáférését ezen jószághoz; (4) annak biztosítása, hogy az egészségügyi szolgáltatások hatékonyan reagáljanak a betegségmegelőzés alapvető okaira a szegények és hátrányos helyzetűek körében; (5) intézkedések megtétele, nyomon követése és támogatása, mely lehetőséget biztosít az egészségügyi méltányossághoz az emberi jogok kezelése érdekében az egészségügyet érintő valamennyi ágazatban, nem csak az egészségügyi ágazatban. Politikailag kihívásokkal teli stratégia az egészségügy és az egészségügyi méltányosság valamennyi ágazatban történő közös értékévé tétele, melyre a globális szinten is szükség van. Az egészségügyi méltányosság elérése az egészségügyi egyenlőtlenségek megszüntetésére való törekvést jelenti. A cikkben arra a következtetésre jutottak, hogy az egészséget meghatározó társadalmi tényezőkkel kapcsolatos fellépések hatékonyabbak lesznek, ha alapadatrendszereket hoznak létre, beleértve az egészségügyi egyenlőtlenségek és az egészséget meghatározó társadalmi tényezők rendszeres nyomon követéséhez, valamint olyan mechanizmusokat, amelyek biztosítják az adatok megértését és alkalmazását a hatékonyabb politikák kidolgozása érdekében. Az egészség társadalmi meghatározóival kapcsolatos oktatás és képzés létfontosságú.

Kulcsszavak: méltányosság, egyenlőtlenség, egészség, meghatározó tényezők, munka, társadalombiztosítás.

Abstract. Inequality in health includes the difference between the most prosperous group - for example, the richest, most powerful - and everyone else, not just between the most well-off and the least well-off groups. Achieving health equity means striving to eliminate such health disparities/inequalities.

Purpose: To determine the influence of socio-economic determinants on human health. The challenge is to address health inequities, which are systematic differences in health among social groups caused by the unequal exposure and distribution of social determinants of health. They persist between and within countries despite efforts to reduce them. Advocacy is a means of promoting policies that improve health equity. Methodologically, a system approach, structuring is used, the impact of economic inequality on human health is considered: unequal living conditions, employment, working conditions.

Outcomes: By ensuring fair employment and decent working conditions, government, employers and workers can help eradicate poverty, reduce social inequality, reduce exposure to physical and

psychological hazards, and expand opportunities for health and well-being. And, of course, a healthy workforce helps increase productivity. Health institutions can address poverty and health through an equity and human rights framework in five general ways: (1) institutionalize the systematic and regular application of equity and human rights principles in all health sector activities 'I; (2) strengthening and expanding health care functions other than health care that create the conditions necessary for health; (3) introduction of equitable financing of health care, which should help reduce the level of poverty and at the same time expand access for the poor; (4) ensuring that health services respond effectively to the root causes of disease prevention among the poor and disadvantaged; and (5) monitoring, advocating, and taking action to address potential policy implications for health equity and human rights in all sectors affecting health, not just the health sector. Making health and health equity a shared value across all sectors is a politically challenging strategy, but one that is needed globally. Achieving health equity means striving to eliminate health disparities/inequalities. Conclusions: Actions on social determinants of health will be more effective if basic data systems are established, including regular monitoring of health inequalities and social determinants of health, as well as mechanisms that ensure understanding and application of data to develop more effective policies. systems and programs. Education and training on the social determinants of health are vitally important.

Keywords: equity, inequality, health, determinants, work, social security.

Постановка проблеми. Нерівність щодо здоров'я, запобігання нерівності щодо здоров'я, виникає через обставини, в яких люди ростуть, живуть, працюють і старіють, а також через системи, створені для боротьби з хворобами. Умови, в яких люди живуть та помирають, у свою чергу, формуються політичними, соціальними та економічними силами.

Кожен бажає бути щасливим і хоче жити у щасливому та безпечному співтоваристві. Щастя - це пошук цінностей, оскільки воно заразно і поширюється, як грип, серед членів сім'ї, колег, сусідів друзів та предків. Люди отримують вигоду від щастя в різних формах, включаючи покращення фізичного, матеріального та психічного здоров'я, більш тривале, збережене, більш здорове та покращене життя, а також конструктивні та позитивні міжособистісні відносини. Метою політики міжнародних організацій є максимізація добробуту громадян. Цілі сталого розвитку мають міжнародний план, спрямований на прискорення розвитку до 2030 року. Поліпшення у сфері охорони здоров'я, освіти, захисту довкілля, миру та справедливості, а також інституційна досконалість — усе це фактори, що сприяють суб'єктивному благополуччю[2]. Справедливість щодо здоров'я є проблемою у всіх країнах, і на неї суттєво впливає глобальна економічна та політична система.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження сучасної проблематики з питань соціально-економічних детермінант здоров'я висвітлюють такі провідні вітчизняні науковці, як: Слабкий Г.О., Гржибовський Я.Л., Любінець О.В. та ін. та зарубіжні вчені: Braveman P., Gottlieb L, Gruskin S., Anas A. Salameh, Sajid Amin та ін. Авторами розглядаються питання соціального захисту населення з питань здоров'я, усунення нерівності щодо здоров'я, справедливості в економічних механізмах.

Метою статті є обґрунтування сутнісної характеристики соціально-економічних детермінантів здоров'я.

Виклад основного матеріалу дослідження. Погане здоров'я бідних верств населення, соціальний градієнт у стані здоров'я всередині країн та помітна нерівність щодо здоров'я між країнами спричинені нерівним розподілом влади, доходів, товарів і послуг на глобальному та національному рівні, а також несправедливістю в безпосередній, видимій ситуації обставин життя людей – їх доступ до охорони здоров'я, шкіл та освіти, їх умови праці та відпочинку, їхні будинки, спільноти, селища чи міста – та їхні шанси вести процвітаюче життя. Такий нерівномірний розподіл шкідливого для здоров'я досвіду в жодному разі не є «природним» явищем, а є результатом токсичного поєднання поганої соціальної політики та програм, несправедливих економічних механізмів та поганої політики. Структурні детермінанти та умови повсякденного життя разом становлять соціальні детермінанти здоров'я та несуть відповідальність за більшу частину нерівностей щодо здоров'я між країнами та всередині країн.

Комісія ВООЗ із соціальних детермінант здоров'я опублікувала доповідь у 2008 р. «Ліквідація розриву в поколіннях: справедливість у сфері охорони здоров'я через дію на соціальні детермінанти здоров'я». Після цієї публікації значно глибшим стало розуміння масштабів і соціальних причин цих несправедливостей [7]. Основні аспекти соціально-економічних детермінант запропоновані в данній статті.

Глибока нерівність у розподілі влади та економічних механізмах у всьому світі має ключове значення для справедливості щодо здоров'я.

І, звичайно ж, зміна клімату має глибокі наслідки для глобальної системи – як вона впливає на спосіб життя та здоров'я людей та планети. Тому розглядаються два питання на порядку денного: справедливість щодо здоров'я та зміна клімату.

Здоров'я та справедливість щодо здоров'я, можливо, не є метою будь-якої соціальної політики, але вони будуть фундаментальним результатом. Візьмемо, наприклад, центральну політичну важливість, що надається економічному зростанню: економічне зростання, безсумнівно, важливе, особливо бідних країн, оскільки воно дає можливість надавати ресурси для інвестування поліпшення життя їх населення. Але зростання саме собою, без відповідної соціальної політики, що забезпечує розумну справедливість у розподілі його вигод, приносить мало користі справедливості щодо здоров'я.

Погані та нерівні умови життя є наслідком поганої соціальної політики та програм, несправедливих економічних механізмів та поганої політики. У діях щодо соціальних детермінантів здоров'я мають брати участь усі: уряд, громадянське суспільство та місцеві спільноти, бізнес, глобальні форуми та міжнародні агенції. Політика та програми мають охоплювати всі ключові сектори суспільства, а не лише сектор охорони здоров'я. Соціальні чинники є потужними детермінантами здоров'я[3].

Зайнятість та умови праці мають сильний вплив на справедливість щодо здоров'я. Коли вони хороші, вони можуть забезпечити фінансову безпеку, соціальний статус, особистісний розвиток, соціальні відносини та самооцінку, а

також захист від фізичних та психосоціальних небезпек. Дії щодо покращення зайнятості та роботи мають бути глобальними, національними та місцевими.

Робота - це область, в якій виявляється багато важливих впливів на здоров'я. Сюди входять як умови зайнятості, і характер самої роботи. Гнучка робоча сила вважається корисною для економічної конкурентоспроможності, але впливає на здоров'я. Фактичні дані показують, що смертність серед тимчасових працівників значно вища, ніж серед постійних працівників. Погані наслідки для психічного здоров'я пов'язані з нестабільною зайнятістю (наприклад, тимчасові контракти без фіксованого терміну, робота без контракту та неповний робочий день). Працівники, які усвідомлюють відсутність гарантій зайнятості, зазнають серйозних негативних наслідків для свого фізичного та психічного здоров'я[1].

Умови праці також впливають на здоров'я та справедливість щодо здоров'я. Несприятливі умови праці можуть наражати людей на низку фізичних небезпек для здоров'я і мати тенденцію до зосередження на професіях з нижчим статусом. Поліпшення умов праці в країнах з високим рівнем доходу, досягнутих з великими труднощами протягом багатьох років організованих дій та регулювання, катастрофічно не вистачає в багатьох країнах із середнім та низьким рівнем доходу. Стрес на роботі пов'язаний із 50% підвищеним ризиком розвитку ішемічної хвороби серця, і існують переконливі докази того, що високий попит на роботу, низький контроль та дисбаланс зусиль та винагороди є факторами ризику проблеми психічного та фізичного здоров'я.

Забезпечуючи справедливу зайнятість і гідні умови праці, уряд, роботодавці та працівники можуть допомогти викоринити бідність, зменшити соціальну нерівність, знизити схильність до фізичних і психологічних небезпек і розширити можливості для здоров'я та благополуччя. І, звичайно, здорова робоча сила сприяє підвищенню продуктивності.

Всі люди потребують соціального захисту протягом усього життя з: дитинства, трудової діяльності та літнього віку. Люди також потребують захисту у разі конкретних потрясінь, таких як хвороба, інвалідність та втрата доходу чи роботи.

Низький рівень життя є сильним визначальним чинником нерівності щодо здоров'я. Вони впливають на траєкторії розвитку протягом усього життя, в тому числі через вплив на розвиток дитини.

Системи перерозподілу соціального забезпечення у поєднанні зі ступенем, у якому люди можуть вести здоровий спосіб життя на ринку праці, впливають на рівень бідності. Щедрі системи загального соціального захисту пов'язані з поліпшенням здоров'я населення, включаючи зниження надмірної смертності серед людей похилого віку і нижчий рівень смертності серед соціально незахищених груп. Бюджети на соціальний захист, як правило, більші і, можливо, більш стійкі у країнах з універсальними системами захисту; бідність і нерівність доходів, як правило, менша у цих країнах порівняно з країнами, в яких системи орієнтовані на бідних.

Поширення соціального захисту на всіх людей, як усередині країн, так і в усьому світі, стане важливим кроком на шляху до забезпечення справедливості

щодо здоров'я протягом одного покоління. Це включає поширення соціального захисту на тих, хто зайнятий нестандартною зайнятістю, включаючи неформальну роботу, а також на роботі по дому або догляду.

Скорочення розриву в стані здоров'я одного покоління вимагає, щоб уряди створили системи, які забезпечують здоровий рівень життя, нижче якого ніхто не повинен опускатися через обставини, що знаходяться поза ним або його контролем. Схеми соціального захисту можуть відігравати важливу роль у реалізації цілей розвитку, а не залежати від досягнення цих цілей – вони можуть бути ефективними засобами скорочення бідності, і місцева економіка може від цього виграти[1].

Нерівність в умовах повсякденного життя формується глибшими соціальними структурами та процесами. Нерівність носить систематичний характер і викликана соціальними нормами, політикою та практикою, які допускають або фактично сприяють несправедливому розподілу та доступу до влади, багатства та інших необхідних соціальних ресурсів.

Кожен аспект державного управління та економіки потенційно може вплинути на здоров'я та справедливість щодо здоров'я – фінанси, освіту, житло, зайнятість, транспорт та охорону здоров'я, і це лише шість прикладів.

Різні державні політики, залежно від їхнього характеру, можуть або покращити, або погіршити здоров'я та справедливість щодо здоров'я. Хороша державна політика може забезпечити користь здоров'ю негайно й у майбутньому.

Узгодженість політики має вирішальне значення – це означає, що політика різних державних відомств доповнює, а не суперечить один одному щодо забезпечення здоров'я та справедливості щодо здоров'я. Міжсекторальні дії в галузі охорони здоров'я – скоординована політика та дії між секторами охорони здоров'я та іншими секторами – можуть стати ключовою стратегією досягнення цієї мети.

Зробити здоров'я та справедливість щодо здоров'я загальною цінністю для всіх секторів є політично складною стратегією, але вона необхідна у всьому світі. Досягнення справедливості щодо здоров'я означає прагнення усунути відмінності/нерівності щодо здоров'я[4].

Державне фінансування для фінансування дій, пов'язаних із соціальними детермінантами здоров'я, має основне значення для добробуту та справедливості щодо здоров'я.

Для країн, що знаходяться на всіх рівнях економічного розвитку, збільшення державного фінансування для фінансування дій, пов'язаних із соціальними детермінантами здоров'я – від розвитку дітей та освіти, через умови життя та праці до охорони здоров'я – має важливе значення для добробуту та справедливості щодо здоров'я. Факти показують, що соціально-економічний розвиток багатих країн активно підтримувався інфраструктурою, що фінансується державою, і поступово універсальними громадськими послугами. Акцент на державних фінансах, враховуючи явну нездатність ринків забезпечувати справедливе постачання життєво важливих товарів та послуг, передбачає сильне лідерство державного сектору та адекватні державні витрати. Це, своєю чергою, передбачає

прогресивне оподаткування – дані показують, що скромні рівні перерозподілу значно впливають на скорочення бідності, ніж саме собою економічне зростання. А у випадку з біднішими країнами це має на увазі набагато більшу міжнародну фінансову допомогу.

Країни з низькими доходами часто мають відносно слабкі інститути та механізми прямого оподаткування, а більшість робочої сили працює у неформальному секторі. У багатьох випадках вони поклалися на непрямі податки, такі як торговельні тарифи для отримання державного доходу. Економічні угоди між багатими та бідними країнами, які потребують зниження тарифів, можуть скоротити наявні внутрішні доходи в країнах з низькими доходами до того, як буде створено альтернативні потоки фінансування. Зміцнення прогресивного податкового потенціалу є важливим джерелом державного фінансування та необхідною передумовою будь-яких подальших угод про зниження тарифів. У той же час заходи боротьби з використанням офшорних фінансових центрів для скорочення неетичного ухилення від національних податкових режимів могли б надати ресурси для розвитку, принаймні, порівняні з тими, що надаються за рахунок нових податків. Оскільки глобалізація збільшує взаємозалежність між країнами, аргументи на користь глобальних підходів до оподаткування стають сильнішими.

Установи охорони здоров'я можуть вирішувати проблеми бідності та здоров'я в рамках концепції, що охоплює питання справедливості та прав людини, п'ятьма загальними способами: (1) інституціоналізація систематичного та регулярного застосування принципів рівності та прав людини у всіх діях сектору охорони здоров'я; (2) зміцнення та розширення функцій охорони здоров'я, крім охорони здоров'я, які створюють умови, необхідні для здоров'я; (3) запровадження справедливого фінансування охорони здоров'я, яке має допомогти знизити рівень бідності та одночасно розширити доступ для бідних верств населення; (4) забезпечення того, щоб служби охорони здоров'я ефективно реагували на основні причини запобігання захворюванням серед бідних і знедолених верств населення; та (5) моніторинг, пропаганда та вжиття заходів щодо усунення потенційних наслідків політики щодо справедливості щодо здоров'я та прав людини у всіх секторах, що впливають на здоров'я, а не лише у секторі охорони здоров'я[6].

Ринки приносять користь здоров'ю у вигляді нових технологій, товарів та послуг, а також підвищення рівня життя. Але ринок може також створювати негативні умови для здоров'я у вигляді економічної нерівності, виснаження ресурсів, забруднення навколишнього середовища, нездорових умов праці та обігу небезпечних та шкідливих для здоров'я товарів.

Здоров'я – це товар, що не торгується. Це питання прав та обов'язків державного сектора. Таким чином, ресурси для охорони здоров'я мають бути справедливими та універсальними. Є три взаємопов'язані питання. По-перше, досвід показує, що комерціалізація життєво важливих соціальних благ, таких як освіта та охорона здоров'я, призводить до нерівності щодо здоров'я. Надання таких життєво важливих соціальних благ має регулюватися державним сектором, а не залишатися на розсуд ринків. По-друге, необхідно лідерство державного

сектора в ефективному національному та міжнародному регулюванні продуктів, видів діяльності та умов, які завдають шкоди здоров'ю або призводять до нерівності щодо здоров'я. У сукупності це означає, що, по-третє, компетентна та регулярна оцінка впливу всіх процесів формування політики та регулювання ринку на справедливість щодо здоров'я має бути інституціоналізована на національному та міжнародному рівні[1].

Доцільно враховувати рекомендації Всесвітньої організації охорони здоров'я Communication For Behavioural Impact (COMBI), що спираються на досягнення прогресу за трьома напрямками: а) створення спроможностей (capabilities) – здатності самої особи до здійснення поведінки; б) можливостей (opportunities) – придатності оточення до здійснення поведінки; в) мотивації (motivation) для прийняття та усталення нової поведінки[8].

Саме державний сектор, а не ринок, забезпечує адекватну пропозицію та доступ. Нерівність щодо здоров'я систематично ставить групи людей, які вже перебувають у соціально невідгідному становищі (наприклад, через те, що вони бідні, є жінками та/або членами безправної расової, етнічної чи релігійної групи) у ще більш несприятливе становище з погляду їх здоров'я; здоров'я має важливе значення для благополуччя та подолання інших наслідків соціального неблагополуччя. Справедливість – це етичний принцип; воно також співзвучно та тісно пов'язане із принципами прав людини[5].

Умови праці та роботи – у багатьох країнах, як багатих, так і бідних – надто часто є несправедливими, експлуаторськими, шкідливими для здоров'я та небезпечними. Життєво важливе значення доброї праці та праці для здоров'я населення та здорової економіки потребує лідерства державного сектора у забезпеченні поступового виконання світових трудових стандартів, а також у забезпеченні підтримки зростання підприємств на мікрорівні.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Світ швидко змінюється, і часто неясно, який вплив соціальні, економічні та політичні зміни вплинуть на здоров'я загалом і на нерівність щодо здоров'я всередині країн чи в усьому світі зокрема. Дії щодо соціальних детермінант здоров'я будуть більш ефективними, якщо будуть створені базові системи даних, включаючи регулярний моніторинг нерівності щодо здоров'я та соціальних детермінант здоров'я, а також механізми, які забезпечують розуміння та застосування даних розробляти більш ефективну політику, системи та програми. Освіта та підготовка щодо соціальних детермінантів здоров'я мають життєво важливе значення.

Перспективою подальших досліджень є розроблення шляхів реалізації визначених справедливих умов та створення, апробація, експериментальна перевірка ефективності технологій формування культури здоров'я громадян.

Список використаних джерел

1. Closing the gap in a generation: health equity through action on the social determinants of health. Final Report of the Commission on Social Determinants of Health. Geneva, World Health Organization. CSDH (2008):256. <https://www.who.int/publications/i/item/WHO-IER-CSDH-08.1>

2. Anas A. Salameh, Sajid Amin Socio-economic determinants of subjective wellbeing toward Sustainable Development Goals: An insight from a developing country. *Front. Psychol.*, 14 September 2022 *Sec. Organizational Psychology Volume 13 - 2022* <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.961400>
3. Braveman P, Gottlieb L. The social determinants of health: it's time to consider the causes of the causes. *Public Health Rep.* 2014 Jan-Feb;129 Suppl 2(Suppl 2):19-31. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3863696/>
4. Braveman P. Health disparities and health equity: concepts and measurement. *Annu Rev Public Health.* 2006;27:167-94. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/16533114/>
5. Braveman P. Defining Health Equity. *J Natl Med Assoc.* 2022 Dec;114(6):593-600. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0027968422001432?via%3Dihub>
6. Braveman P, Gruskin S. Poverty, equity, human rights and health. *Bull World Health Organ.* 2003;81(7):539-45. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/12973647/>
7. Гржибовський Я.Л., Любінець О.В. Медико-соціальні детермінанти здоров'я (огляд світової літератури). *Укр. мед. часопис*, 2 (136), Т. 2 – III/IV 2020, С. 1–6. <https://umj.com.ua/uk/publikatsia-175646-mediko-sotsialni-determinanti-zdorov-ya-oglyad-svitovoyi-literaturi>
8. Балашов К. В., Могільницький А. О., Пасенко М. С., Слабкий Г. О., Гульчій О. П. Соціальні детермінанти здоров'я людини та суспільства: від проблем оцінки до розроблення практичних заходів. *Intermedical journal*, випуск 1, 2023. С. 7–18. <https://doi.org/10.32782/2786-7676/2023.1.01>

References

1. Closing the gap in a generation: health equity through action on the social determinants of health. Final Report of the Commission on Social Determinants of Health. Geneva, World Health Organization. CSDH (2008):256. <https://www.who.int/publications/i/item/WHO-IER-CSDH-08.1>
2. Anas A. Salameh, Sajid Amin Socio-economic determinants of subjective wellbeing toward Sustainable Development Goals: An insight from a developing country. *Front. Psychol.*, 14 September 2022 *Sec. Organizational Psychology Volume 13 - 2022* <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.961400>
3. Braveman P, Gottlieb L. The social determinants of health: it's time to consider the causes of the causes. *Public Health Rep.* 2014 Jan-Feb;129 Suppl 2(Suppl 2):19-31. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3863696/>
4. Braveman P. Health disparities and health equity: concepts and measurement. *Annu Rev Public Health.* 2006;27:167-94. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/16533114/>
5. Braveman P. Defining Health Equity. *J Natl Med Assoc.* 2022 Dec;114(6):593-600. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0027968422001432?via%3Dihub>
6. Braveman P, Gruskin S. Poverty, equity, human rights and health. *Bull World Health Organ.* 2003;81(7):539-45. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/12973647/>
7. Hrzhybovs'kyy YA.L., Lyubinets' O.V. Medyko-sotsial'ni determinanty zdorov'ya (ohlyad svitovoyi literatury). *Ukr. med. chasopys*, 2 (136), Т. 2 – III/IV 2020, С. 1–6. <https://umj.com.ua/uk/publikatsia-175646-mediko-sotsialni-determinanti-zdorov-ya-oglyad-svitovoyi-literaturi>
8. Balashov K. V., Mohil'nyts'kyy A. O., Pasenko M. S., Slabkyy H. O., Hul'chyy O. P. Sotsial'ni determinanty zdorov'ya lyudyny ta suspil'stva: vid problem otsinky do rozroblennya praktychnykh zakhodiv. *Intermedical journal*, vypusk 1, 2023. С. 7–18. <https://doi.org/10.32782/2786-7676/2023.1.01>

УДК 330
А19

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics : наук. журн. / редкол. : Р. Бачо, Н. Пойда-Носик, В. Макарович; Закарпат. угор. ін-т ім. Ф. Ракоці ІІ. Берегове, 2023. Вип. 4 (2023). 694 с. Текст укр., англ., угор.

ISSN 2786-6734 (Print)

ISSN 2786-6742 (Online)

Науковий журнал „Acta Academiae Beregsasiensis. Economics” розрахований на науковців, докторантів, аспірантів, практиків та широкого кола читачів, які цікавляться проблематикою в галузі економічних наук.

Відповідальність за зміст і достовірність публікацій покладається на авторів. Точки зору авторів публікацій можуть не співпадати з точкою зору редколегії.

Технічна редакція:
Вікторія МАКАРОВИЧ

Відповідальний за випуск:
Роберт БАЧО

Коректура англomовного тексту

Ніна ПОЙДА-НОСИК

Обкладинка:
Габор ПОТОКІ
УДК:

Бібліотечно-інформаційний центр «Опацої Черє Янош» при
Закарпатському угорському інституті імені Ференца Ракоці ІІ

**Публікація видання здійснюється за сприяння
Інституту Стратегічних Досліджень Угорщини.**

*Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія КВ №25089-15029Р від 08.11.2021 р.*

Засновник наукового журналу:

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ.

Адреса: 90202 м. Берегове, пл. Кошута, буд.6.

Офіційний сайт наукового журналу:

<https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe>

Видавництво: Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці ІІ, 90202, м.Берегове, пл. Кошута, буд.6. (E-mail: aab-economics@kmf.org.ua), Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції Серія ДК №7637 від 19 липня 2022 р.

Друк: ТОВ «РІК-У» (адреса: вул. Гагаріна 36, м.Ужгород, 88000. E-mail: print@rik.com.ua). Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції Серія ДК5040 від 21 січня 2016 р.

Підписано до друку 20.12.2023.

Шрифт «Times New Roman».

Папір офсетний, щільністю 80 г/м².

Друк цифровий. Ум. друк. арк. 47,76.Формат 70x100/16.

Замовл. №456. Тираж 50.